

Dotterbloemgrasland en weidevogels

Verslag veldwerkplaats Laagveen en zeelei

Beetsterzwaag, 13 juni 2008

Inleiders: Freddy d'Ansembourg (eigenaar zomerpolder), Ernst Oosterveld (Altenburg & Wymenga), Rinck Zevenberg (SBNL) en Jeroen Nijssel (FPG en WBE Utrecht)

Introductie Corneliastichting en beheer polder Rome: Tjeerd van Dijk

Deelnemers: beheerders van SBB, NM, waterschap, DLG, SBNL, particulieren, It Fryske Gea

De Zomerpolder is onderdeel van het natuurgebied Van Oordts Merksken, in een beekdal op de overgang zandgrond-laagveen. Het gebied is van belang voor weidevogels, maar er zijn ook dotterbloemhooilanden en (ontwikkeling van) blauwgrasland. Wat maakt dat weidevogeldoelen en botanische doelen hier ogenschijnlijk minder met elkaar conflicteren dan elders? Hoe kan de huidige situatie in stand blijven en verder verbeterd? Onderzoeker en de beheerders van de Zomerpolder geven hun visie op natuurdoelstellingen, inrichting en beheervormen. Vraag is welke botanische en weidevogeldoelen kunnen worden gehaald.

Situatieschets

Een deel van landgoed Menthenberg (Zomerpolder) is nooit erg bemest geweest en is ook de laatste jaren, nadat het uit productie is genomen, heel schraal gehouden. Er wordt geen kunstmest gebruikt maar wel om het jaar potstalmest opgebracht: 300 ton per 10 hectare. Er ligt een weidevogelpakket op zodat er pas na 22 juni gemaaid wordt. Daarna wordt er beweide met 40 tot 60 Limousinkoeien. Drie jaar geleden heeft de eigenaar een functiewijziging gedaan en het weidevogelpakket omgezet in een botanisch pakket. De vraag is nu of deze twee pakketten eigenlijk te combineren zijn. Gaat een weidevogelbeheer samen met het beheer van een dotterbloemhooiland? Tijdens de excursie is een vergelijking te maken met de naast gelegen polder Rome, beheerd door de Corneliastichting. In deze polder wordt ook een botanisch beheer gevoerd.

Abiotische randvoorwaarden vergeleken

Ernst Oosterveld van bureau Altenburg en Wymenga heeft zoveel mogelijk beschikbare kennis over dotterbloemhooilanden en over weidevogels bij elkaar gebracht. Door de kenmerken van die systemen en de abiotische randvoorwaarden die ze stellen, met elkaar te vergelijken, heeft hij uitgezocht in hoeverre het botanische beheer al dan niet zou bijten met het weidevogelbeheer. Oosterveld onderscheidt naast het dotterbloemhooiland twee groepen weidevogels: de grutto/kievit-groep en de zeer kritische watersnip/slobeend-groep.

De bodem hoeft geen probleem te zijn. Beide beheerstypen kunnen voorkomen op zand, klei of veen. De productie van de vegetatie, een maat voor de toegankelijkheid van de vegetatie is ook geen probleem. Op een goed dotterbloemhooiland zal de productie tussen de 4 en 8 ton per hectare zijn, en voor de beide typen weidevogels in ieder geval minder dan 8 ton per hectare. Het beheer zelf hoeft geen punt te zijn: voor dotterbloemhooilanden is maaien en afvoeren het meest geëigend en voor de weidevogels een mozaïekbeheer. Dat is in de praktijk goed te combineren.

De problemen doen zich voornamelijk voor bij de inundatie. Dotterbloemhooilanden kunnen een regelmatige inundatie hebben, voor weidevogels is een incidentele inundatie niet erg maar het kan snel te veel worden omdat bij te hoge waterstanden de regenwormen, het voedsel voor de vogels, snel dood gaan en er dus te weinig voedsel meer is voor de steltloperweidevogels.

Openheid en predatie

Het tweede knelpunt is de openheid van het landschap. Bij de dotterbloemhooilanden hoort een zeer gevarieerde openheid, terwijl het voor de weidevogels, zeker voor de grutto en Kievit, belangrijk is dat er voldoende (>35%) openheid is. Openheid geeft predatoren zoals vossen nu eenmaal minder kans.

Een en ander wordt bevestigd door de ontwikkeling van de weidevogelstand in de Zomerpolder en Rome. De weidevogelstand is achteruitgegaan door (vermoedelijk) een steeds hogere predatiedruk en door een toename van stagnerend regenwater.

Dat bevestigen de andere twee inleiders, Jeroen Nijssel van de FPG en Rinck Zevenberg van SBNL. Ondanks alle inspanningen gaat het steeds slechter met de grutto. Volgens Zevenberg zijn de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang het vroeg maaien van percelen en het ontbreken van soortenrijk grasland. Nijssel benadrukt dat predatie weliswaar ook een factor van belang is, maar dat het weinig zin heeft om alleen de predatoren dan uit te gaan schakelen. Ten eerste zijn er grote regionale verschillen in welke predatoren het grootste aandeel hebben. Ten tweede zijn er ook heel veel vogels die legfels leeg halen. Maar is het daarmee een optie om bijvoorbeeld op ooievaars, soms een belangrijke boosdoener in deze, te gaan jagen?

Wat zijn de kenmerken van een dotterbloemhooiland?

In de Zomerpolder gaat de discussie al snel over de vraag of je dit nu al een echt dotterbloemhooiland kunt noemen. Er staan plukken met dotterbloemen, niet erg veel en ook de bijbehorende kenmerkende soorten staan er nog maar zeer mondjesmaat. Alleen bij de sloten zelf zien we waterdriblad, noordse zegge en wateraardbei. Verder is het toch vooral ook veel moerasstruisgras.

In de polder Rome zien we juist veel meer soorten van de Dotterbloemhooilanden zoals echte koekoeksbloem, tweerijige zegge en grote ratelaar. Hier wordt helemaal niet meer gemest en eenmaal per jaar gemaaid en nageweid. Maar met de weidevogels is het hier niet best gesteld en dat komt volgens Oosterveld vanwege het meer gesloten karakter van het gebied en een toename van stagnerend regenwater. De polder is omzoomd door allerlei bosjes en struwelen: prachtige schuilplaatsen dus voor predatoren.

Twijfels over combinatie

In het veld zien we dus het volgende: in de Zomerpolder is het dotterbloemhooiland nog lang niet voldoende ontwikkeld terwijl het aantal weidevogels afneemt. In Rome is het dotterbloemhooiland redelijk goed ontwikkeld. Vraag van het begin van deze dag was of de combinatie mogelijk is. Kunnen we die nu beantwoorden?

Er heerst twijfel bij sommigen. In het veld zie je toch veel problemen: weinig kenmerkende dotterbloemhooilandsoorten en weinig weidevogels. Wellicht dat er toch nog te veel mest op het hooiland komt (Zomerpolder). En wellicht staat het slootpeil toch nog te diep nu en zou het gebied vaker moeten inunderen (Zomerpolder). In de winter zal het peil dan omhoog moeten en in het voorjaar weer naar beneden, precies andersom dan het nu gebeurt. Maar ja, dat gaat eigenlijk weer slecht samen met de productiedoelstelling die er ook nog steeds is. Dus in de zomerpolder zal het niet lukken met het huidige beheer, vinden sommigen. Anderen vinden echter dat het misschien nog geen ideaal dotterbloemhooiland is, maar dat het er al wel goed op lijkt met redelijk wat dotterbloemen. De discussie is dus al snel of dit nu wel of geen typisch dotterbloemhooiland is.

In Rome zal de combinatie al helemaal niet lukken omdat de predatiedruk veel te hoog is en de vegetatie lokaal te zuur met te weinig voedsel voor de vogels. Dus als hier een weidevogeldoelstelling bij zou moeten, iets wat de Corneliastichting overigens niet beoogt, dan zal het hier lokaal veel voedselrijker moeten worden, en zal het aantal plantensoorten lokaal afnemen. Overigens is er op deze specifieke locatie voldoende ruimte om de twee doelstellingen ruimtelijk van elkaar te scheiden.

Meer informatie

Voor meer informatie over onderzoek aan dotterbloemhooilanden en de weidevogels kunt u contact opnemen met Ernst Oosterveld van bureau Altenburg en Wymenga, e.oosterveld@altwym.nl

Voor meer informatie over weidevogelbeheer kunt u contact opnemen met Rienk Zevenberg van SBNL, r.zevenberg@sbnl.nl

